

gile, et manibus hinc inde librum tangens; quod si cantabitur in ambone lapideo, ad quod per gradus ascenditur, prout adhuc in pluribus ecclesiis juxta antiquam consuetudinem hujusmodi ambones reperiuntur, tunc Subdiaconus assistet et ministrabit Diacono opportune, stans a latere ejus dextero, videlicet porrigens thuribulum, et vertens folia libri Evangeliorum, cum opus erit (1).

CAPÍTULO V

DESDE EL EVANGELIO HASTA EL OFERTORIO

66. «46. Diaconus, cum tempus est, junctis manibus ante pectus, incipit Evangelium, et cum dicit *Dominus vobiscum*, Episcopus, depositis gremiali (2) et mitra, surgit, et cum Diaconus dicit *Initium*, vel *Sequentia Sancti Evangelii, etc.*, signat librum, ubi est textus Evangelii, deinde seip-

(1) Si el Evangelio se canta en el púlpito, el Subdiácono se colocará á la derecha del Diácono, santiguándose al *Sequentia, etc.*, ut supra.

El segundo Maestro de Ceremonias estará también á la derecha un poco detrás del Diácono, y el Turiferario á la izquierda *etiam paulo post Diaconum*. De Herdt, loc. cit., n. 46.

(2) El ministro del gremial va al trono con las debidas genuflexiones al Altar y al Obispo, y sube á tomar el gremial que habrá quitado el segundo Diácono Asistente.

sum in fronte, ore, et pectore. Episcopus autem, accepto baculo pastorali, eodem modo signat se in fronte, ore, et pectore; idem faciunt et omnes alii; tum ipse Episcopus retinet baculum inter ambas ejus manus junctas, stans versus Diaconum cantantem: et cum respondetur a Choro *Gloria tibi Domine etc.* caeremoniarius, accepto thuribulo de manu thuriferarii, ibi prope adstantis, illud offert Diacono, qui thurificat librum, primo in medio, deinde a parte dextera libri, mox a sinistra triplici ductu, et reddit thuribulum caeremoniario: tum manibus junctis prosequitur Evangelium, et cum profert nomen JESU, vel MARIE, inclinatur se, sed profundius, cum dicit JESUS; quod et omnes faciunt: Subdiaconus autem, et ceroferarii perstant, velut immobiles. Finito Evangelio, Subdiaconus, nulla facta reverentia, portat librum apertum in folio, ubi est principium Evangelii cantati, et illum offert osculandum Episcopo, nulla ei facta reverentia, nisi postea, libro clauso (1).

67. «47. Diaconus, et alii cum debitis

(1) Concluido el Evangelio, va delante el Subdiácono con el libro abierto, á quien sigue el Turiferario.— *Caeremoniarius cum Subdiacono ad Episcopum accedit*. Schober y De Herdt. El Obispo al besar el Evangelio dice *Per evangelica dicta, etc.*— *Diaconus cum Acolythis una redibunt ad loca sua, conficientes reverentiam vel genuflexionem ad Episcopum et ad Altare*. Martinucci, lib. 5, cap. 9, n. 101.

reverentiis eodem ordine revertuntur, et Presbyter assistens, accepto thuribulo de manu caeremoniarii, vel thuriferarii, stans thurificat Episcopum stantem (1).

68. «48. Si erit habendus sermo, quem, Episcopo celebrante, ab eo fieri convenit, vel ab aliquo Canonico Presbytero, si quidem Episcopus erit concionaturus, id faciet in propria sua sede, quando est versa ad populum, vel quando altare adhaeret parieti, apud ipsum altare, sedens ibi super faldistorio (2), in suppedaneo ipsius altaris, versis altari renibus.

69. «49. Sedebunt ad ejus dexteram Presbyter assistens, et modicum post eum Diaconus Evangelii, et primus Diaconus assistens: a sinistris vero sedebunt Subdiaconus, et alter Diaconus pariter assistens.

70. «50. Expleto sermone, Diaconus, qui cantavit Evangelium, stans ad sinistram Episcopi aliquantulum inclinatus, faciet Confessionem ante Episcopum (3), ut in

(1) Sin báculo. S. R. C. 4 Sept. 1875, *Erien.* 4.

(2) Con mitra y gremial, que la pondrá el primer Diácono Asistente.

(3) *Diaconus in Confessione cantanda, stabit ante gradum Solii, celebrante Episcopo.* S. R. C. 12 Nov. 1831, *Marsorum.* 14.—*Convenientius est ut confessio cantetur memoriter a Diacono; si tamen aliquis ex Diaconis non poterit sine libro confessionem memoriter cantare, poterit ei concedi aliquis minister ex inferioribus, qui librum sustineat, donec cantet.* S. R. C. 15 Mart. 1608, *Alexandrina,* 5.—El canto del *Confiteor* y la bendición deben omitirse, quando *in fine Missae impertienda est*

cap. IX. § III. lib. I. de officio Diaconi in Missa solenni explicatur, qua finita, Presbyter assistens pronuntiat Indulgentias, et Episcopus stans sine mitra in eodem loco, legit absolutionem, videlicet *Precibus, et meritis etc.* et inde, accepta mitra, dat benedictionem; et, si est Archiepiscopus, vel alius utens cruce, portatur ante eum crux per Capellanum, qui eam tenet genuflexus spatio congruenti, imagine Crucifixi ad Archiepiscopum versa, cui ille caput inclinat, et detecto capite benedicit: statimque, si Episcopus ante altare sermonem habuit, revertitur ad sedem suam, ubi dicit *Credo etc.* vel *Dominus vobiscum*, prout convenit.

71. «51. Si vero sermo habendus sit per Canonicum, qui eo casu debet esse in habitu ordinis, seu dignitatis suae, suo tempore ibit (1) ad osculum manus Episcopi, et ab eo profunde inclinatus petet benedictionem, et indulgentias in forma, prout suo loco explicatur, et sic paratus ascendet (2) pulpitum, sive ambonem, et faciet sermonem; ac deinde finita per Diaconum Confessione, in eodem loco publicabit Indulgentias in forma, prout suo loco dicitur,

populo papalis Benedictio (S. R. C. ut supra, ad 14); pero no se omitirá en manera alguna la bendición al fin de la Misa, aunque se haya dado después del sermón. S. R. C. 14 Nov. 1676, *Bituntina,* 5.

(1) Acompañado del segundo Maestro de Ceremonias. *Caerem. Ep.*, lib. 1, cap. 22, n. 2.

(2) Acompañado *ut supra.*

Episcopus vero legit absolutionem, et dat benedictionem, ut supra.

72. «52. Quod si sermo habendus non sit, ipse Episcopus, statim incensatus post Evangelium, conversus ad altare, incipit, cantando ex libro per Presbyterum assistentem, aliis coadjuvantibus, ut supra, sustentato, *Credo in unum Deum*, quod cum suis ministris submissa voce prosequitur; pariter, et Diaconus, et Subdiaconus apud altare, et Canonici illud inter se dicunt, et ad Versiculum *Et incarnatus est etc.* Episcopus genuflectit, et pariter omnes de choro genuflectunt (1).

73. «53. Quo finito, sedet Episcopus cum mitra simplici, et omnes etiam sedent: et cum praedictus Versiculus cantatur a choro, pariter Canonici sedentes, capite detecto, et Episcopus cum mitra profunde inclinant caput versus altare, alii genuflectunt, donec perficiatur dictus Versiculus (2). In nocte vero, et die Nativitatis Domini nostri Jesu Christi, ac die Annuntiationis Beatae Mariae Virginis, Episcopus cum mitra apud suam sedem, et Canonici,

(1) *An quando Celebrans genuflectit ad Incarnatus est et ad Verbum caro factum est in ultimo Evangelio, Clerus qui tunc non sedet, debeat genuflectere? Resp. Affirmative.* S. R. C. 27 Maj. 1876, *Sebenicen.* 2.

(2) Si hay costumbre de no arrodillarse, *servari potest, juxta Decretum in Majoricen. 13 Februarii ad secundum; et praxim Basilicarum Urbis.* S. R. C. 15 Jun. 1895. *Veliternen.*

ac omnes alii in suis locis genuflectunt, quando cantatur dictus Versiculus a choro, et eo finito, omnes sedent.

74. «54. Diaconus, finito Versiculo, surgit, surgente etiam Subdiacono, et accedens ad abacum, capit bursam cum corporali, quam ambabus manibus elevatis usque ad oculos, cum decenti mora, et gressu, ac cum debitis reverentiis portat ad altare, ubi extrahit corporale, idque explicatum ponit super altare in medio, bursam vero seorsim in eodem altari collocat: ita ut non praebeat impedimentum: et statim redit ad locum suum, et sedet (1); tunc sedet Subdiaconus, si forte exspectavit stans, ex consuetudine multorum.

75. «55. Circa finem Symboli surgunt omnes ministri, eo vero prorsus a choro cantato, surgit Episcopus, depositis gremiali (2), et mitra; et stans in sua sede, cantat versus populum *Dominus vobiscum* et *Oremus* manibus prius parumper extensis, et mox statim junctis, ut supra de Oratione dictum est.

(1) El Diácono, después que ha extendido el Corporal, hace allí mismo reverencia á la Cruz, *a latere descendet de Altari, et rursus sedebit una cum Subdiacono.* Martinucci, loc. cit., n. 106, Schober, etc.

(2) Al fin del *Credo* el Ministro del gremial, va á recogerlo con las debidas reverencias, volviendo á entregarlo al primer Diácono Asistente después del Ofertorio, antes de lavarse las manos el Obispo, después de lo cual lo lleva á la credencia.

76. «56. Quod si sederet in faldistorio, ut quia Legatus, vel Cardinalis adesset, ob cuius praesentiam abstineret a sua sede Episcopali, tunc servabit regulam vertendo se ad populum, vel ad altare, prout suo loco explicatur; legit mox Offertorium, submissa, sed intelligibili voce, ex libro, quem tenet Capellanus, de eo serviens.

77. «57. Quo lecto, sedet, et accipit mitram pretiosam, deponitque annulum (1), et chirothecas, quae omnia extrahuntur ab assistentibus Diaconis (2); et accedente scutifero, vel alio nobili, lavat manus, et praebente mantile Presbytero assistente, tergit, ut dictum est in principio hujus capituli. Assistens vero, vel statim postquam Episcopus legit Offertorium, praemittit ministrum de libro servientem, qui eum ferat ad altare, vel ipse, ubi primum mappam porrexit, et recepit, portat illum cum pulvino cum debitis reverentiis, comitante eum

(1) Que le quitará el Presbítero Asistente, como se deduce del Ceremonial, n. 59. Cfr. Martinucci.

(2) Leído el Ofertorio, sube al trono un Acólito con la bandeja para recibir los guantes, en el cual el Presbítero Asistente dejará el anillo del Obispo, mientras éste se lava las manos; *et primus Diaconus assistens chirothecam ipsi e dextera, secundus chirothecam e sinistra educet. Clericus, qui receperit annulum et chirothecas, recedet versus Diaconum primum assistentem. Ascendent ad thronum ministri lotionis. Canonici stabunt, ceteri omnes genua submittent.* Martinucci, loc. cit., cap. 9, n. 109. Schober, loc. cit. Dichos autores quieren que se extienda una toalla sobre el gremial al lavarse el Obispo las manos: el Ceremonial no lo exige.

caeremoniario, illumque, supposito pulvino, reponit in cornu Evangelii apertum eo loco, in quo continentur ea, quae Celebrans est lecturus, ibique, extra dictum cornu, exspectat Celebrantem.

78. «58. Interim, dum haec omnia fiunt, post cantum Offertorii pulsatur organum (1).

79. «59. Episcopus statim, lotis manibus, reassumit annulum a Presbytero assistente porrectum, et surgit accipiens manu sinistra baculum pastorem, et medius inter duos Diaconos assistentes, ac subsequente ministro de mitra serviente, procedit ante infimum gradum altaris in medio, ubi depositis baculo et mitra (2), factaque profunda reverentia cruci, ascendit ad altare, auxiliantibus ipsi ascendenti gradus, Presbytero assistente a sinistris, si per alium praemiserat librum, Diacono vero Evangelii a dexteris; et cum fuerit ante altare, omnibus tunc in choro sedentibus, illud in medio osculatur, positus hinc inde manibus.

80. «60. Subdiaconus postquam Episcopus lavit, et tersit manus, accedit ad aba-

(1) Es digno de notar esto, que se ha añadido en la edición típica del Ceremonial, á saber, que no puede omitirse el canto del Ofertorio, y que se toque el órgano, después de cantado. Véase Schober, loc. cit., cap. 6, n. 3 nota.

(2) El Diácono del Evangelio, como dijimos, debe quitar la mitra al Obispo, y entregarla al Ministro.

cum, ubi velum illud sericeum, quo calix, patena, et alia super ipsa mensa cooperiebantur, circumcirca humeros accipit, adjuvantibus acolythis, ita ut longius pendeat a parte dextera: deinde capit manu sinistra calicem cum patena, super qua duae sint hostiae mundae, palla corpertae, ac dictam partem longiorem veli super ea extendit; dexteramque supra ipsum velum, et calicem leviter apponit, ne aliquid decidat, et sic ad altare procedit, quem sequitur acolythus, urceolos vini et aquae portans, sumptos ex eodem abaco, et praegustatos a credentiariis, ita ut eodem tempore cum Episcopo ad altare perveniant, ubi Subdiaconus calicem cum patena ponit in cornu Epistolae, remoto velo.

CAPÍTULO VI

DESDE EL OFERTORIO HASTA EL PREFACIO

81. «61. Diaconus vero capit de manu Subdiaconi patenam cum hostiis, ex quibus unam accipiens, et cum ea tangens alteram ac patenam, et calicem intus, et extra, eandem sacristae, ibi praesenti, praegustandam praebet (1): mox patenam cum altera hostia ad manus Episcopi cum osculo porrigit, qui illam ambabus manibus

(1) El Sacristán comerá la hostia que le da el Diácono.

ante pectus elevatam tenens, et oculos sursum dirigens, ac inde demittens, dicit *Suscipe, sancte Pater, etc.*, et in fine faciens cum ea signum crucis, collocat hostiam super corporali versus se, patenam vero ponit ad dexteram sub corporali.

82. «62. Interim Diaconus parum vini et aquae ex ampullis, quas ibidem acolythus tenet, in aliquem cyathum infundit, ex quo sacrista illud bibit; mox calicem tergit purificatorio (1), et accepto de manu Subdiaconi urceolo vini, quem illi acolythus ministrat, imponit vinum in calicem, quantum sufficiat, Episcopo inspiciente, Subdiaconus vero urceolum aquae parumper versus Episcopum elevans, dicit *Benedicite, Pater Reverendissime* (2). Episcopus autem, facto versus eum signo crucis, dum infundit pauculum aquae in calicem, dicit *Orationem Deus, qui humanae substantiae, etc.*

83. «63. Diaconus deinde porrigit Episcopo celebranti calicem cum osculo calicis, et manus, quem Episcopus ambabus ma-

(1) Como se vé. el Diácono es quien en la Misa pontifical limpia el Cáliz con el purificador. En las Misas ordinarias debe hacerlo el Subdiácono, según la Rúbrica del Misal, p. 2, tít. 7, n. 9.—Echada el agua en el Cáliz por el Subdiácono, el Diácono limpia las paredes del mismo, como en las otras Misas, y lo entrega al Obispo.

(2) No *Eminentissime*, aunque el Obispo sea Cardenal, como enseñan los autores.

nibus capiens, dextera scilicet nodum, sinistra pedem, illum offert simul cum Diacono tangente pedem calicis, seu brachium dexterum Episcopi sustentante, simulque cum illo dicit orationem *Offerimus tibi, Domine, calicem, etc.* Qua dicta, eundem calicem, facto cum eo signo crucis, ponit Episcopus super corporali in medio, retro hostiam, ita ut hostia sit inter ipsum celebrantem, et calicem, quem Diaconus palla cooperit. Tum idem Diaconus capiens patenam, ponit illam in manu dextera Subdiaconi, ac extremitate veli ab ea parte pendens contegit, quam Subdiaconus, stans post Episcopum, et Diaconum, spatio congruente, sustinet elevatam usque ad *Pater noster*, ut infra dicitur.

84. «64. Prosequitur interim Episcopus cum caeremoniis, prout in Missali, orationes, videlicet *In spiritu humilitatis, etc.*, et *Veni, sanctificator, etc.*, et cum dixerit *Benedic hoc sacrificium tuo sancto nomini praeparatum*, ministrante Diacono naviculam, et dicente *Benedicite, Pater Reverendissime*, acolytho vero thuribulum sustinente, dicit *Per intercessionem, etc.*, et alia, prout in Missali: et accipiens thuribulum de manu Diaconi, thurificat Oblata, et altare, juxta formam in suo particulari cap. XXXIII, § IX, lib. I, traditam, dicens interim Versiculum *Dirigatur, Domine, oratio mea, etc.* Quo thurificato, reddit thuribulum Diacono in cornu Epistolae, dicens: *Accendat in nobis Dominus, etc.*

Et accepta mitra pretiosa ab assistentibus (1), vel, ipsis deficientibus, de manu Caeremoniarii, vel alterius, thurificatur in eodem loco stans a Diacono triplici ductu, et statim lavat manus, more solito (2) dicens Psalmum *Lavabo, etc.*, ministrante mappulam pro illis tergendis Presbytero assistente.

85. «65. Diaconus vero interim thurificat Praelatos (3), Dignitates, Canonicos,

(1) Esto es, por el primer Diácono Asistente, según el Ceremonial, lib. I, cap. 8, n. 3.

(2) Tanto el Ceremonial como los autores comunemente nada dicen acerca de si el Obispo antes de lavarse ha de dejar el anillo. De Herdt, loc. cit., n. 100, dice: *videtur annulus post Episcopi incensationem extrahendus per primum Diaconum assistentem*. Lo contrario afirma Schober, diciendo que no debe quitársele. — En algunas Catedrales hay costumbre de quitar el Presbítero Asistente el anillo siempre que se lava las manos el Obispo, la cual puede muy bien guardarse, á nuestro modo de entender.

(3) El Diácono, después que ha incensado al Obispo, incensará al Presbítero Asistente. *Caerem. Episc.* lib. I, cap. 23, n. 27. De Herdt, loc. cit., n. 111, dice que el Presbítero Asistente sea incensado después que el Obispo se ha lavado las manos: *ita ut Diaconus, Episcopo thurificato, aliquantulum expectare debeat, donec Presbyter assistens mappulam Episcopo ministraverit, et annulum reposuerit*.

Incensados los Diáconos Asistentes desde el plano, el Diácono, hecha genuflexión en la grada, incensará á los del Coro, y por fin al Subdiácono, como en las demás Misas.

Thurificatio SSmi. Sacramenti publice expositi, et Canoniorum, perficienda est duplici ictu in quolibet ductu juxta decreta S. Marci (3110) d. d. 22 Martii 1869, ad XX, et Minoricen. (4048) d. d. 24 Novembris 1899, ad IX. Queritur ergo: Utrum idem observandum sit

Magistratus, et alios de choro, ordine, prout late suo loco explicatur.

86. 66. Postquam Episcopus laverit, et absterserit manus, aufertur ei mitra (1) a praefatis asistentibus, vel, illis absentibus, a Caeremoniario, vel altero, qui eam illi proxime imposuit, quam minister de ea serviens reportat ad abacum. Episcopus vero rediens ad medium altaris, inclinatus, et junctis manibus, dicit orationem *Suscipe, sancta Trinitas, etc.*, qua dicta, osculatur altare, deinde erectus, convertit se junctis manibus ad populum per latus suum

in thurificatione Crucis Altaris, sacrarum imaginum, libri Evangeliorum ante cantum Evangelii in Missa solemnii, Episcopi, Celebrantis, Ministrorum, Beneficiorum, aliorumque de Choro et Altari, iis exceptis qui non sigillatim incensantur. Perficere debent duplici ictu ductus in thurificatione Altaris, et in solemnii benedictione Candelarum, Cinerum et Palmarum?

Resp. Quoad primam partem quaestionum servantur Decreta; quoad reliqua, et secundam quaestionem servantur consuetudo. S. R. C. 22 Maji 1900, Urgellen. 2.

Per ductum duplicem duorum ictuum facienda est thurificatio Crucis, celebrantis et sacrorum ministrorum, sicuti pro Sacramento et Canonicis duo, superius relata Decreta disponunt; sed thurificatio Altaris per ductum simplicem, seu unius ictus, agenda est, vel certe ejusmodi ductus simplex adhiberi debet in thurificandis mensa et cornu utrumque inferius Altaris.

Quod vero spectat alios chorales Beneficiatos, per duplicem quoque ductum incensantur, clerici reliqui, etiam si inserviant ductu simplici. Ephemerides Liturgicae, an. 1900, pag. 555.

(1) Antes de decir *Gloria Patri*. Martinucci, loc. cit., n. 122 y otros.

dexterum, dicens voce intelligibili, ac manibus parumper extensis, *Orate fratres*, et statim eas jungens, perficit circulum, prosequendo *ut meum, ac vestrum, etc.* Tum manibus ante pectus extensis, ut fit ad Orationem, stans in medio altaris versus librum, dicit absolute, sine *Oremus*, et sine alia interpositione, Orationem, vel Orationes secretas. Cum dicit *Per Dominum*, jungit manus: et cum dicit *Jesum Christum*, caput inclinatur, quod facit in prima Oratione, et in ultima, si plures sint dicendae (1).

(1) Después del *Orate, fratres*, estarán colocados del modo siguiente:

Min. de cand. Pbro. Asist. Obispo.

Diacono.

(In plano) 2.º Diacono Asist.

1.º Diacono Asist. (In plano)

Subdiacono.

Min. de báculo.

Min. de Mitra.